

## İŞTİRAK

Sene 1, Numero 7, 27 Mart 1326 Cumartesi

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mesul  
Serbest İzmir Gazetesi Sahibi

Hüseyin Hilmi

Directeur Husein Hilmi

Mu posta seneliği 60 kuruş  
Mu posta altı aylığı 40 kuruş

Mekâtib ve Evrâk-ı Vâride Bâb-ı Âli Caddesinde Manzume-i Efkâr Matbaasına gönderilmelidir

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Sosyalizm Efkârının Mürevvicidir

Journal Socialiste ICHTIRAK

### Münderecat

Cereyan-ı Cedit / Bedin

Sosyalizm Nedir? / J. Klemarot

Hayat-ı Meşrutiyet - Ahali Fırkası

Meclis-i Mebusan'da Müteşekkil Ahali Fırkası ve Programı

Amele Havadisi -İpek Amelesi Hakkında- /İştirak

Muhtekirler Hakkında / İştirak

İzmit Tersanesinde Amele

# TÜSTAV

## Cereyan-ı Cedit

Her memlekette ve hususiyle zanaatın terakki etmiş olduğu şehirlerde her şubeyi sınaat erbabı tarafından hususi cemiyetler teşkil etmiş olup bunlar daima sermayedarın icra ede gelmekte oldukları haksızlık ve uygunsuzluklarına karşı mübareze ederek kemali... Haklarını müdafaa emektedirler. Müstehlik daima müstahsile arzı ihtiyaç eder. İktisat ilminde müstahsilin işgal etmiş olduğu mevki bil tabii müstehlikin mevkiinden daha parlak olması lazım gelir iken cemiyette her an ve zaman vukuu bulan haksızlıklar kuvvet hakkı pay imal eder meşum kaziyeler ve paranın nüfuzu daima müstehliklerin mevkiini takviye eylemişlerdir.

Bundan ikdam Avrupa'da henüz sınaattin layıkı veçhile terakki etmemiş olduğu zamanlarda sermayedar daima zavallı sanatkârın amelenin hukukunu gasp ederek kazandıkları liralara ile daire i nüfuz ve tesirlerini tevsi ederler idi. O zamanlar hak denilen şey paranın kuvvetinden başka bir şey olmayıp buna nüfuz ve istibdat dahi iştirak ederek deveranı âlemi iktisadiyenin mihver ve mihrakı olarak daima amelenin fukaranın rençperin kafalarını eze, eze onların ma hayatını çürütülürler ve böylece o zavallıların semereyi sayı ve gayretinde kendileri istifade ederler idi.

Kurunu kadimeden beri amele ve çalışkan sınıfın geçirmiş oldukları safahat ı muhtelif e i hayatiyesini senhideyi mizan tetkik edeceğimiz takdirde pek hunin pek canhıraş münazar ve vakaiye tesadüf edeceğimiz tabiidir. Bir vakitler hayatta sefalet bedbahtlık zicret ve felakete müptela olan zavallılara müstebit şairler hayatı içtimaiyenin hakikate vukuf olmayan edipler ey sefil herif mübareze i hayattır bu ne çare başa gelen çekilir diye bir fikir lakaydı tahtında... Kalem ede durmuşlardır. Bir levhayı fecaat ...halinde meşhut olan bu hayat ite yek diğerini tevali eden asırlar ve seneler zarfında devam ede, ede nihayet iktisat aleminde bir inkılâp ve ihtilal i müthişin zuhuruna vesile olmuştur. Zira beşeriyet sureti umumiye itibariyle hakkı muhafaza edip kanunu adalet e riayet eyler. Sabahtan akşama kadar müteaddit işkence ve eziyetler ile çalışan amale ne vakte kadar hukuku... Fabrikatöre gasp ettirecektir? Kaderi muhtekirince bir rençperin bir sene zarfında kışın kar ve rüzgârı yazın ise güneşin yakıcı hararetili şuaatı altında çalışa, çalışa yetiştirmiş olduğu mahsulünü elinden zapt edecektir? Acaba adalet i beşeriye ne zamana kadar bu... Muamelatın bu mezalim ve iktisafatın devamına müsaade edecektir? İşte bunun için bir cereyanı cedit lazım. Müstebit hükümdarlar hiçbir vakit riptayı idareleri altında ezilen halkın hukukunu müdafaa etmekte düşünmezler vukuu bulan haksızlıklara karşı ağmazı ayn ederler. Daima zengininin merucu istibdat olan alçakların kendilerine ser feru ve itaat eden mürailerin hukukunu müdafaa ederler bu gibi şeyler cemiyetin istikameti makusesi olup beşeriyeti ahzı amalin olan iskayı kemalatı doğru sevk etmekten ise bilakis dir ki cehalet zillet ve izmihlale tenzil ederler.

Fakat hilkat i cihandan beri merkezi kâinatta tenvir eden güneşin altında hiçbir hak zail olmaz. Nihayet bir gün gelecek ki amele sınıfı hakkının müdafaa edebilip haydut sermayeyi kahredecektir. Avrupa'da o devir i inkılâp çoktan gelmiştir. Fakat bizde henüz rüşeym halinde olup istibdatın ripkayı ahnını tahtında ezilen zavallı amele daima ipkam kalmaya daima... Durmaya haksızlığa karşı daima ser feru etmeye alışmış olduğu için bir türlü başını kaldırmayı da hürşit serbestinin şuaatı dılarası tahtında neshin dimağ ve tenviri fikir etmeye cesaret edemiyor. Bazıları memleketimizde henüz şuaat muhtelif e sınaîye fabrikalar imalathaneler tesis etmemiş olduğu hasebiyle şimdiden amele hayatından bahsetmek henüz rüşeym halinde bulunan bir şeye cisim ve vücut bulmuş nazarıyla bakarak husulü inkılâp ve muhafazayı hukuka medar tesvikat da bulunmak abes ile iştilal etmek buz üzerine yazı yazmaktan başka bir şey olmadığını beyanla hareketimizi hande i istihkafla telakki ve nazarı lakayt ile müşahede ediyorlar. Acaba bizde o... şu beyanat ı cahilanelerini kendileri gibi tebessümü istihza ile telakki edelim mi? Hayır! O zaman mesleğimizden adul etmiş olacağımız için şimdilik yalnız izharı teessüfle iktifa eyeriz. Muaheze biz dahi itiraf ederiz ki bizde henüz hayatı amele yoktur. İstibdat bu koskoca memleketi bir hali kadide irca etmiş vasi ve münbit tarlalarımızdan mebzul ve bereketli topraklarımızdan çorak sanaiye hâsıl etmeye müsait... larımızdan hiçbir suretle istifade etmemişiz. Memleketimizde hayatı sanaiyenin sebebi mefkudiyeti istibdat tekrar istibdattır. Kim bunu inkâr edebilir? Fakat bundan sonra faaliyet göstereceğimiz takdirde elbette sanat ziraat terakki edecek amele cemiyetleri teşkil edip herkes hukuku sayanesini müdafaa edecek biz bunları elbette henüz rüşeym halinde düşüneceğiz. Bakınız bir valide hamalakını hissetmiş olduğu için doğuracak ilk ciğer paresini henüz rahmi madranesinde rüşeym halinde iken onun levzamatını

elbisesini kundağını beşiğini evvelinden hazır eder. Her kemali sevk ve gayret şetaret ve meserret ve istikbalin tatlı, tatlı ümitleriyle ihzar eyler. Biz elbette şimdiden hayatı istikbaliyemiz için elzem olan şeyleri hazırlayacağız. Hazırlayacağız ki bir gün afakı münirede o hayat dideyi peyda olmağa başlar başlamaz hemen tanzim etmiş olduğumuz programın mevkii faal ve tatbiki vaz edebilelim. Bu gibi şeyleri şimdiden düşünüp bir istikameti katiye takip etmemek harfe i memada doğru hata endaz olmak demek olacaktır. O zaman hayatı içtimaiyemizi mahveder ve nasiye i milleti... Etmiş oluruz. Artık mazinin menazırı elimesini nazardan nihan tutup kisveyi Hariti libas edelim. Yoksa hayatı içtimaiyeye... Ümran kabil olmayacak. Hiçbir memlekette hiçbir hak hiçbir kimseden nez hâl edilmemiş ve edilemez.

Bir kere nazarınızı garba itaf delim her tarafta amele cemiyetleri teşkil etmiş ittihat ve ittifağı sanaiye! Orada amele daima sahne i mübarezede hukukunu can siperane müdafaa ve muhafaza ediyor. Varsın fabrikatör onların hukukunu gasp edebilmek cihetlerini düşünsün. Amele artık öyle şeylere ehemmiyet vermez. Elverir ki hak ve hakkaniyet kanun ve adalet dairesinde hukukunu müdafaa etsin. Yoksa mugayiri kanun olan harekât elette mucibi takbih ve tenvir olur: bu şartan ki o kanun hak ve adalet menbağdan sadr etmiş ola. Bu gün amele müdafaaı hukuk yolunda her türlü vesait müracaat eder. Tatili eşgaller mitingler inkılâplar. İşte bunlar kanun ile birer hukuku amelenin müdafii ve muhafızdırlar.

İttihat ve ittifağı hayatı içtimaiyede her türlü muvaffakiyeti temin eder. Bugün Avrupa'da amele sınıfı ittifağı sayesinde muhafazayı hukuka mazhar ola gelmiştir. Amele kendi hakkını kanun dairesinde müdafaa edebilmek için ne şaire ve ne de edibe arzı ihtiyaç eder. Amerika da teşkil eden fabrikatör ve sermayedarlar sendikaları her ne kadar ameleye karşı her türlü mezalim ve iktisafî reva görececek surette hareket etmeye temayül gösterirler ise de bir gün büsbütün mağlup olup hukuku umumiyeye menafii umumiyeye karşı ser feru etmeye mecbur olacaklardır. Fıtrati beşeriye de merkezi olan istidat kemalin tezahürüne her şeyden ziyade hak ve müsavatın vesile olduğunu bila tereddüt teslim olunur. Bugün sendikalizm sanemi istibdadın medahı olmuştur. Fakat o sanem er geç amelenin kuvvetli pazu ittihadı altında ezilecek. Harap ve meknuz olacak yalnız metanet fetanet ve faaliyet i ittihadıye lazım. İstibdat sınaî hiçbir vakit umumi bir usulü iktisat makamına kaim olamayacaktır. Zira amelenin maksadı daima ve daima o istibdadın mahvına matuf olduğundan netice i rekabet ve mübarezede muzafferiyet hayatı içtimaiyenin bir unsuru mühimini teşkil eden ameleye münhasır kalacak. İşte bizde de senelerden beri uyuşmuş incimat etmiş olan kitle i cesimeyi içtimaiye iftabı hürriyetin şuaat hayatı bacasının tesirâtı altında aheste aheste hareket etmeye başlamıştır. O kitle az zaman zarfında hareketi... Deveranıyla nihayet bir inkılâbı sanaiye husule getirip sahneyi iktisadiyeyi âlemde biz dahi bir mevkii mühim işgal edeceğiz. Şimdiye kadar bütün ihtilalat ve inkılâbatı sadece maksadı siyasiye matuf iken bundan sonra maksadı iktisadiye ye inhisar edecektir. Şimdiye kadar inkılâpçıların bütün icraat ve temaülâtı her... Bir hükümetim şeklini tebdil etmekten ibaret iken bundan böyle hayatı içtimaiyenin... Esası olan iktisat hukuku amelenin bir merkez kuvvayı ve mümbite rapt münhasır kalacaktır. Bu mücadele ve mübarezeler. Elbette bir maksada matuftur. O maksat ise pek mukaddes ve pek muazzezdir.

Evvelen umum cemiyetin ve saniyen o cemiyeti teşkil eden efradın temini refah ve saadetine çalışmak haksızlıkların asayiş i cemiyeti ihlal etmek mahiyetine haiz olan siyasetin ref ve ilgasına gayret etmek acaba bir cenabet midir? Hayır, hareketi keyfiyelerine tabii olup yalnız kendi menafii şahsiyelerine hevasatı melumune nefsanelerine düşen ve bizden sonra tufan kaziyesine perestiş eden gaddar... Asla farklar olmayan müstebitler bu gibi hareketi cinayet gibi telakki ederler.

Fakat cemiyet hareketi terakkiye ve tefeyyüze muhtaçtır. İla nihaye onların keyiflerine tabi olmak için ipkemet mutlakaya mı duçar olmalı? Hayır! Mübareze mücadele lazım. Hukukunu muhafaza edemeyen adam bu dünyada yaşamamalı. Onun muhal ikameti makberi mezarıdır. Her ne kadar kavainin mevzua hükümet hukuku umumiyenin muhafazasını deruhte etmiş ise de her ferdin ayrı, ayrı hukuku hususiyeyi şahsiyesini muhafaza etmek kabil olamaz. Senin haksızlığa duçar olduğunun kim bilir? Niçin korkuyorsun? Adaletin kılıcı gözlerine karşı parlamıyor mu? Eğer hakkının müdafaa edemiyorsa var git makberin hazırdır. Orada ikamet ebediye içinde dengüzar ol. Sen ki hukukunu müdafaa edemiyorsun cemiyetin hukukunu dahi müdafaa edemezsin. Cemiyetin hukukunu müdafaa edemeyen ise onun efradından... Değildir. Zira hayatı içtimaiye nizamnamesinde muavenet müteakabile kaidesi münderiç olup sen o kaideye kesp i vukuf etmediğin için... Cemiyetisin.

Herkes hürriyetin eslihayı maneviyesiyle... Olduğu halde meydanı mübarezeye gelmelidir. Bugün iktisat âleminde hüküm ferma olan sermayedarlığın kuvvetini mahf etmek için fakirlerde mahfuz

olan hükümeti... İçtimaiye etrafa... Hürriyet etmeli o müthiş istihkâm sermayedarı... mahf ve harap etmek lazım. Yoksa hayatı içtimaiye nasihatten zulüm ve iktisafından... Kurtulamaz onun... İstibdattan şimdiye kadar nice felaketler sefaletler zilletler doğmuştur! Senin ve ferdin bir vukuuayı içtimaiyeyi kemirmiş kadide döndürmüş ve heykel nüfuz ve tevziini. Zilletinden sefalet... İstihfaf ve hakaret zulüm ve insafsızlık handeleri yağdırmıştır.

O ruhu habis i felakettir. Sefaleti umumiyenin vesile i yegânesidir. O bir kitle i cesime i melune dir ki kan ve ter ile yoğrulmuş vücut bulmuştur. Onu mah ve harap ederek etrafında uçuşan siyah kargaların kollarını kanatlarını kırmalı. Bizi istinatgâhımız adalet silahımız hürriyet kuvvetimiz müsadaattır. İş bu... Karşı kim ser feru edemez.

Bedin

## Sosyalizm Nedir?

...İŞTİRAKİYE

## SOSYALİZM NEDİR?

Amerikalı bir milyarderin bir sosyalist ile mülakatı

Con – Sosyalist efendi iştirak ne demektir? Lütfen bu mesleğe dair bana biraz malumat verir misiniz?

Sosyalist- sosyalizm demek her şeyde temellük ve tasarrufu umumi demektir: yani her şeyi müştereken icra etmek.

Co- zannedersem popülistler dahi aynı maksadı takip ediyorlar.

So- hayır onlar yalnız telgrafların demir yollarının vs. müessesatı milliyenin umumun tahtı tasarrufunda bulunmalarını isterler. Hâlbuki sosyalistler bütün mevadı istihsaliye ve umum eşyayı nafiada tasarrufu umumi kaidesinin tatbikini talep ediyorlar.

Co- ah ne diyorsun dostum benim tahtı tasarrufumda bulunan tarlayı elimden cebren gasp edipte bir serkeşe mi teslim edecekler?

So- hayır öylesi değil. Şimdi pek çok rençper erbabı ziraat borcuna bedel tarlasını bağını veyahut bağçesini terhin etmiş o zavallı adam gece gündüz mütemadiyen çalışmak ve alınının terini dökmekle ancak maişetini temin edebildiği ve bundan dolayı daim birçok müzayakalara duçar olduğu için ne yapacağını düşünür. Hâlbuki sosyalistlerin göstermiş oldukları kaide mevkii tatbiki vaz olduğu takdirde o rençper günde ancak dört beş saat çalışmakla kazandığı yevmiyesiyle pek müreffeh bir ömür geçirecektir.

Co bu pek garip bir fikirdir dostum az çalışmak ve çok para kazanma arasındaki o nispeti acabeye doğrusu aklım ermiyor.

So- hali hazırda pek çok boş ve hiç kimseye faydeleri olmayan insanlar vardır ki rençperin semere i sayı v e gayretinden istifade ederler. Bunlardan maada birçok tüccar dava vekilleri ve vaizler vardır ki bunlar dahi hiçbir şey hâsıl etmediklerine ve kuvvayı istihsaliye için hiçbir fedakârlıkta bulunmadıklarına rağmen çok para kazanıyorlar. Herkes gibi sizde menafii umumiye için çalışmalısınız her Cuma ertesi akşamı yevmiyenize mukabil size hususi çekler verilecek her cemiyette tediye için idare memurları bulunacak verilen çekler nama muharrer olduğu için başkasının eline geçmesi kabil olmayacaktır. Çeklerinizde altın kuruş para yerine gün saat ve dakika işaret edilecektir. O çekler ile umumi anbardan ihtiyacınızın define medar olan enval ve eşyayı alabileceksiniz şurasını da nazarı dikkate almalı ki o eşyayı çeklerde muayyen olan saat i mesainize nispetle alabileceksiniz. Şunu da unutmayalım ki: bir amele mükemmel bir makine ile yevmiye dört saat çalışırsa ailesinin bir hafta zarfındaki bütün masarifini kapayabilecektir.

Co-herkes mütesaviyen aynı maaş veyahut aynı yevmiyeyi mi kazanacak?

So- hayır dostum: isterseniz on –on iki saat çalışıp o nispetle daha fazla çekler kazanabilirsiniz. Bu suretle daha ziyade müreffeh hayat geçirip hevasatı nefsanînizi teskin ederseniz. Şimdi milyonlarca amele vardır ki gece gündüz ila inkıta çalıştıklarına rağmen yine istedikleri gibi ömür geçiremiyorlar.

Daha başka bir şey söyleyeyim: Amerika da pek çok ailelerin uzak mahallerde akraba u taallukati olup bir kere olsun gidip onları görmeyi arzu ederler ise de bir türlü muvaffak olamıyorlar. Bunun sebebi de nakliyat ücretinin ziyade olmasıdır. Newyork veyahut Bostan'dan şimendifer ile San Fransisko'ya gitmek için 60–80 dolar ( tahminen on beş adet lirayı Osmanî ) tediye mecburdurlar.

Hâlbuki şimendiferleri hükümetin tahtı tasarrufunda bulunun memalikte: farazaen Belçika'da bir semt ile (10 para) dört fersah yer gitmek kabil oluyor. Böylece: iştirak mesleğinde şeraiti hayatiye kâmilan tadilat ve tebdilata maruz kalacaktır.

Co- fakat dostum: maişetin bu derece tehevünü halinde birçok tenbeller say ve gayretten içtinap edeceklerdir.

So- hayır bu fikrinizde yanlıştır. Bizim vaz edeceğimiz usul sayesinde bir sene zarfında bütün cemiyette ne bir tenbel ve serkeş ve ne de zengin ve milyarder artacaktır. Hükümet her bir şehrin vasatı derecesi ticaret ve nüfusu nispetinde say ve gayret için meşguliyetler. Tayin edip herkesin maişetini temin etmek çarelerini düşünecektir. O zaman çalışmak ve temini maişet etmek için halime... Bir iş bulamıyorum diyecek bir adama tesadüf edilemeyecektir. Zira hükümet herkese haline münasip işler tedarik edip cemiyetin ferah ve saadet halini temin etmek cihetini düşünecek. Bir kimse bulunduğu şehir kasaba veya muhitte kendi haline münasip çalışacak bir iş bulunmadığı takdirde komşu olan şehre ve ya kasabaya gidip orada her halde bir iş tedarik edebilecektir. İşte bütün bu icraatın neticesi hassesi olmak üzere her memlekette boş işsiz adamlara nadiren tesadüf edilecek.

Co-fakat bu halde cemiyeti beşeriye sirkat vesair bin türlü vesaiti şeririne ile temini maişet etmek cihetini iltizam eden erbabı cinayetten garibanını tahlis edemeyecektir.

So- o zaman hükümetin tevsî etmiş olduğu işlerde günde bir saat çalışan bir amele bu hayatı sirkat vesair tarikle temini maişet etmekten daha ziyade sefalı ve zevk var bulacak.

Zaten bizim dermeyan ettiğimiz şerait dairesinde çalışmaktan içtinapla sirkat etmeyi düşünen bir adam tasavvur edilmez. Farzı mahal olarak böyle bir adam bulunursa hakkında mücazatın en şedidini infaz edilecek ve cemiyet o gibileri hizmeti sakada kullanacak.

Co- sizin şu fikrinizi mevkii tatbiki vaz edileceği zaman emin olunuz ki! Hiç kimse de fikri terakki hâsıl olmayıp daha iyi olmak temayülü cemiyette zail olacaktır.

So- şimdiye kadar insanların kendi hallerini ıslah ve terakki etmek hususunda gösterdikleri temayülün neticesi bir şahsın zararına olarak diğerlerinin istifade etmiş olduklarından başka bir şey değildir.

Dostum: emin olunuz ki kavi ve metin bir fikirde hassas ve rakik bir kalpte tembellik sirkat gibi habesat bulunmaz. Bir adam sabahleyin uykusundan kaldığı zaman her halde kendisine bir iş bir meşguliyet arar o adam eğer menafii umumiyyeye müteallik bir iş yapmazsa tabii cemiyetin hukukunu pay mal ve asayiş ve inzibatını ihlal edici bir harekette bulunacaktır. Sosyalizm ve insanlar hayırlı ve nafi işler yapmaya gayret edip cemiyetin menfaatine olarak hizmet bir güzide ifa etmeye temayül göstereceklerdir.

Bir çocuğa bir iş havale ediniz farazen: bir patates tarlasını zürra ve imal etmeyi tavsiye edip çocuk bir gün çalışarak beş evlek kazmış olduğu halde ferdası günü Core işini bırak da komşunun çocuğuyla oyna diyecek olursanız emin olunuz ki çocuk işini bir an evvel ikmal etmek için geceyi gündüze katarak çalışacaktır. Bizde yaşımızı almış çocuklarız. Menafii şahsiyemiz ile beraber menafii umumiye için ibrazı say ve gayret vazifesiyle mükellef olduğumuzu hissettiğimiz takdirde halimizi ıslat etmeye ve say ve gayretimizi mümkün olduğu kadar mesmur kılmaya temayül göstereceğimiz tabidir. Şimdi ise muayyen bir yevmiye ile çalışan bir amale akşam oldukça ne alacağını bilir. Kendisi artık ondan fazla bir şeyi beklemez ise de pazusunu aynı yevmiyeye mukabil yevmen... Ondan daha fazla iş talep edecektir.

Bu şerait dâhilinde amele git gide kesbi nümidi ederek say ve gayretten ismizar... Edip nihayet işten el çekeceğinden cemiyet de bir tembel bir boş gezen bir serseri daha ilave olunacaktır

Co- her şeyi: mesela fabrika şimendifer müessesatı millie vesairenin umumun tahtı tasarrufunda bulunacaklarını beyan ediyorsunuz. Pekâlâ, fakat bu teşebbüsün programını kim tanzim edecektir. O zaman sınaat ticaret ve iktisadın terakkisine kim nezaret edecek?

So- bu gibi şeyler üzerine düşünmeye bile değmez. Hali hazırda hükümet posta ve telgraf muamelatında kendi memurlarını çalıştırır. Bu ise bizim zannettiğimiz gibi ufacık bir teşebbüs değildir. Hükümet bu muamelatın kemali intizamla icra edilmesine gayret ediyor. O zaman hükümet ticaret sanat vesair teşebbüsatı bu suretle idare edip irfana ilim fûnun tahsil ettirerek onları kendi işlerinde istihdam ettirecektir.

Co- demek istiyordunuz insanlar keyfi maişâ intihap edilen memurinin tahtı evamirinde... Bir ömür geçireceklerdir değil mi?

So- sosyalizmde cemiyet kendi kendisini idare edip hürriyeti kâmile ve müsavâtı tamiye mazhar olacaktır. Bununda menafii umumiye icabetinden olduğunu inkâr olunmaz. On sekizden elli yaşında

olan herkes mazereti meşruadan sarfı nazarla cemiyete ifayı hüsn hizmet etmek vazifesiyle mükelleftir. Elli yaşını geçirenlere ise vakitlerini istedikleri gibi sarf etmeye mezun olacaklardır. Sanata müteallik bütün işlerde amele kendi iş başlarını kendisi intihap edip unlar ameleye ne kadar hüsnü muamele ederlerse o kadar uzun müddet memuriyetlerini devam edeceklerdir. Aksi takdirde amele ekseriyeti ara ile onları işten el çektirip yerine başkasını tayin edecek bu suretle amelenin başında daima iyi bir iş başı bulunacak. Hâlbuki hali hazırda patron ve iş başı adeta bir müstebittirler. Bugün çalışan amele yarın iş bulup bulamayacağına emin olamaz. Bugün bir esir bir kölenin hali amelenin halinden bin kat daha iyidir. Kölenin efendisi hiç olmazsa onun gıdasını vesair havaîç zaruriyesini temin eder. Bir halde ki: o köle kemali metanet ve arzu ile efendisine hizmet edip şikâyete mahal bırakmaz. Yevmiye ile çalışan amele bugün her nevi teminattan mahrum kalmıştır. Zengin hizmetine ancak ölmeyecek kadar bir maaş veriyor.

Bazen de – gidiniz tekrar hizmetinize lüzum hissedeceğime deyin açlıktan ölmeyecek olsanız size yine iş veririm diyerek o sefillere yol verir. Hâlbuki o zengin bir çok kelpleri olup amelenin istihsal ettiği gıdalar ile onları besler. Bir köle bin, bin beş yüz dolara (250, 300 lira )satılır hâlbuki amelenin on paralık kıymeti bile yoktur. Mesrudat anfa nazaran zenginlerin iş bu hareketi bila mesuliyet zavallı ameleyi kendi esirleri gibi çalıştırmaktan nedir?

Zavallı amele bila nihaye onların esiri olmak için mi doğmuştur? Acaba onun hürriyeti şahsiyesi yok mu? Acaba onlarda kendileri gibi hukuku insaniye ye malik değimlidirler.

L...

Amerika'da münteşir kemiyetin ne esin gazetesinden mütercimi Janok gazetesi muharrirlerinden Azdaş kalpakçıyan Mabadı var.

### **Hayat-ı Meşrutiyet - Ahali Fırkası**

Artık bizde yavaş yavaş uyanıyoruz. Meclisi Mebusanda peyderpey fırkalar teşkil ediyor. Bunlar meyanında halkımızın mizacı hayatiyesine ihtiyacı hazırıyı memlekete en münasip ve muvafık olan fırka tabii ahiren teşkil etmiş olan Ahali Demokrat Fırkasıdır. Mebusu muhterem İsmail kemal beyi tahtı riyasetinde olarak kırk iki azadan mürekkep iş bu fırkanın atide memleketimize hizmet i nafia ve güzide ifa edebileceği tabiidir. Otuz üç sene mütemadiyen istibdadın bağı tahammül fersası altında ezilen zavallı Osmanlılar henüz iki seneden beri geniş bir nefes alarak hayatın hukuku beşeriyenin hürriyetin ne olduğunu anladılar. Fakat hürriyetin hukuku beşeriyenin ne olduğunu anlamakla hukuku meskureyi layıkı veçhile müdafaa ve muhafaza edebilmek keyfiyeti arasında pek çok farklar vardır. Her memlekette teşkil etmiş olan demokrat fırkaları daima ve daima hukuku ahaliyi halkın terakkisi ilim ve fününun beynel ahali tamimi seviye i irfanın yükselmesi ziraat ticaret sanatın terakkisi uğrunda her türlü fedakârlığı göze alırlar.

Demokrat fırkası sırf hukuku ahaliyi düşünür. Meşrutiyetin kanunu esasıyesi olan hükümeti milliyet kaziyesini müdafaa eder. Zira memaliki meşrutada her şeyde ahalinin ihtiyar ve iradesi inkişaf etmeli demokrat fırkası ruhu meşrutiyeti takip eder... Ahaliye iade etmek ve ettirmek hususunda tedabir i lüzume i müessireye tevsi eyler. Bila tefrik i cinsi ve mezhep ahali tesmiye olunan kitle i... içtimaiyeyi... meşrutiyetten olan adalet müsavat hürriyet ve uhuvvetten çok istifade etmenin yolunu bildirir. Vukuu bulan bütün haksızlıklara karşı mübareze eden demokrat fırkasıdır.

İşte memleketimizde birinci defa olarak berat mebusu İsmail kemal beyin tahtı riyasetinde bir demokrat fırkası teşkil etti.

Ey senelerden beri bağı istibdat altında ezim, ezim ezilen gazir vatandaşlar! Emin ve müsterih olunuz. Hayat... Meşrutiyete doğru metin ve kavi bir hatve daha aldık.

Demokrat fırkası bundan sonra gözyaşlarımızı silecek ocağınza mehlem bulacak. Zirde derç sütun ettiğimiz ahali fırkasının programını müttekane okuyanlar. Fırkanın maksadı teşkili hakkında bil tabii daha ziyade malumat alacaklardır.

### **Meclis-i Mebusan'da Müteşekkil Ahali Fırkası ve Programı**

Birinci madde – Hükümeti milliyet bir memlekette ahali tabir olunan Efkârı umumiyenin mümessili bulunan ekseriyetin mizacı ve ahvali ruhiyesinden **nebeân** eyleyen fikir ve arzunun mahsulesinden mütecali olmak lazım gelip milletin bila tefrik cins ve mezhep ahali namıyla yâd olunan bu kısmı

mühimi hakkı meşrutiyetleri evvela salahiyeti hakimelerini temin etmek ve devri sabık yadigâr olarak memleketin... İtiyadına birleşmiş bulunan tagallübü mütenevizanenin akıl ve hükümet dairesinde ref ve ezilebilmesine çalışmak üzere ahali fırkası namıyla meclisi mebusanı osmanide tevfikân... Müsteniden bir fırka teşkil etmiştir.

İkinci madde- fırkanın esasil esas hareketi efradı milleti bila tefrik hukukça müsavat Kemaliye ye mazhar etmek kaziyen mutena bahası olur. Meşrutiyetin bu esası mühimi bütün... Takip olunacaktır.

Üçüncü madde- büyük ve küçük bil cümle memurunin ifayı vazifede mugayiri kanun ahvale cüret ettikleri görüldüğü takdirde kavaninin mevzua dairesinde talebi mesuliyetleri meselesi sözde bırakılmayarak hakkı murakabe gayet ciddi bir suretle istimal olunacağı ve öteden beri adet olan müsamahada nihayet verdirilmeye teşebbüs edileceği gibi buna mukabil umumu memuranın kanun dairesinde serbesten temessütünü teminen hiçbir memurun bilâsebep kanuni azline müsaa gösterilmeyerek hukuku memurunin dâhil muhafazasına itina olunacaktır.

Dördüncü madde- memlekette hükümran olacak kuvveti münferit ve münhasıran kanun kuvvetinden ibaret olup her şeyde ve bilhassa meclisi mebusan ile kabinenin vaziyeti müteakabile sinde tamamen ve kemalen kanuniyet ve meşrutiyet icabeti nazarı dikkate alınacak

( Sayfa altı çizgisinin altında bir el işareti ve not var Marsilya tatili eşgali hakkında muhabiri mahsusabımız mektubu geç vakit vürut etmiş olduğundan gelecek hafta neşr edilecektir.)ve şekle atfi ehemmiyet etmemekle icabı maslahata tabiiyet gibi temayülata katiyen meydan verilmeyerek her hususta şekli kanunun ve icap... Gaye tutulacaktır.

Beşinci madde- Kanunu Esasinin muhafazayı ahkâmına son derecede dikkat ve ihtimam olunacak ve hükümeti milliyeyi tahkime medar olmak üzere ayanın kısmen tarafı milletten intihap ettirilmesi için sarfi mesai edilecektir.

Altıncı madde – usulü intihap ı ayana dair yapılacak kanun namede heyeti ayanın meclisi mebusandaki siyasi cereyanlardan birine mağlup olmayacak bir tarzda intihapları esasının vazına çalışılacaktır.

Yedinci madde- intihabı mebusan kanununun hini tadilinde hâkimiyeti milliyeyi daha vasi bir mikyasta gösterebilecek husulü intihabın vazına çalışılacak ve mebuslar zamanı intihaplarından lâakal beş sene nakden daireyi intihabiyelerine nüfusunu naklettirerek orada mutaden bulunmuş olmak vali ve mutasarrıf ve kaymakam hâkim gibi rüesayı memurin mahalliyeden olmamak şartı nazarı itibara alınacaktır.

Sekizinci madde- Lisan-ı millet olan matbuatın hürriyet-i hukukiyesinin bir kat daha teyidi için matbuat kanununun tadili talep olunacaktır.

Dokuzuncu madde- sermayedaran ile amelenin münasebeti mukabelesi hakkındaki kanunun amelenin hukuku esasiyesini bi hakkın temin edebilecek bir hale irfa ı için tadili teklif edilecektir.

Onuncu madde – çiftçi amele ve fukarayı esnaf ve köylülerden alınan ağnam ve emsali bazı vergilerden tenzilât... Vergileriyle sefahat ve manifata sarf olunan serbetlere ait vergilere zamaimi münasibe icrası talep olunacağı gibi enval ve emlak dan dan ashabının nispeti istifadeleri nazarı itibara alınacak ve fukara ile acuze i zürra miskinlerinin vergiden istisna ettirilmesine çalışılacaktır.

On birinci madde- daima ve alel husus bütçede tevazim hâsıl oluncaya kadar yüksek maaşlarla ve bil lüzum memuriyetlerle hazineyi milletten vukuu bulacak masarif i sarfaneye müsaade edilmeyecek ve devri sabıkta envali milleti... Kesbi... Ettiği tebeyün eden rical ve memurunin hakkı tekaütten ıskatı hakkında kanun layihası teklif olunacaktır.

On ikinci madde- envali masuleyi millet her kimin yedinde bulunursa bulunsun aynen ve ya zamanen bil hükme istirdat ile müstehkil bulunan hazineyi maalle terki hakkında kanun layihası teklif olunacaktır.

On üçüncü madde- memaliki Osmaniye de maruf olan adyanın serbestiyen ircaı mahfuz olmakla her unsuru mensup olduğu dine ait hassasiyetin taarruzdan masum kalması ve memleketin ahvali ruhiyesi üzerine müesses ve terbiye i umumiyenin muhafaza ve ittihat ı anasının tesis ve takririne tevessül olunacaktır.

On dördüncü madde- emlak ve arazinin hukuki tasarrufuna ve intikaliyesi mümkün olduğu kadar tevsi ve teshi olunacak ve ziraatın tehevvinü... İhtiyacı için ziraat bankasının müstakil ve vasi milli bir banka haline ifrağı suretiyle ıslahına çalışılacaktır.

On beşinci madde- mekatübü âliye mezunlarının hukuku muhafaza olunmakla beraber memuriyetlerin tevdiinde ehliyet nazarı itibara alınacaktır.

On altıncı madde- devletin lisanı resmisi Türkçe olduğu cihetle Mekatüp ve medarüste lisanı türkinin tahsiline mecburi olarak itina ile beraber devletin dini resmisi İslam olmak ve ulumu islamiyenin lisanı tedvini Arabî bulunmak itibariyle Arapçaya dair ehemmiyeti mahsusa itaf edilecek ve anasını saireyi Osmanîye lisanlarının serbeten tahsil ve tedrisi esası muhafaza olunacaktır.

On yedinci madde- memlekette bil hakkın neşiri ve ümran için çareyi yegâne olmak üzere maarif ve menafi ianeleri ihtiyacı mahalliye ye terk olunacak ve taşra evladının tahsili âli ve idadiden hissei münid olabilmelerini tahsil için Der saadet'te ve merkezi vilayatta mekatübü leyliyenin teksirine çalışılacaktır.

On sekizinci madde- o kanun su istimaline badi olan usulü vukuatın refi ve ıslahı ve ailatinin meşrut lehine sarfi ve hukuk ve menafii vakiytenin bi hak muhafazasıyla beraber memleketin terakkiyi servet ve memurini nazarı dikkatte bulundurulacak ve medarüstte ilmi diniye tedrisatına bir kat daha ehemmiyet ve intizam verilmekle beraber ihtiyacı asıra göre fûnun lüzumunun ilavesine dahi safi mesai olunacaktır.

On dokuzuncu madde- idarei vilayatta tevsi mezuniyet idarei tatbik olunmakla beraber taksimat mülkiye idaresi hakkında kanunu mahsus talep olunacak ve tesrii muamelata medar olmak üzere livayı müstakilenin tezyidine çalışılacaktır.

Yirminci madde- usulü şecaret... Ve amarı mühim ziraatın ve sanayi medeniyyenin himaye ve terakkisi için her tarafta ticaret ve ziraat odalarının teşkil ve tamimi ile bunlara salahiyet kafîye tevziine çalışılacak ve birde himayeyi hayvanatın cemiyetleri tesisine sarfi gayret edilecektir.

Yirmi birinci madde – iş bu program icabı halinde firkanın... Ekseriyeti kararıyla tatil olunabilecektir.

### **Amele Havadisi –İpek Amelesi Hakkında- /İştirak**

İpek fabrikalarında çalışmakta olan amelenin saati mesailer ve bunların muhafazayı sıhatleri alacakları ücretin tayini derecat ve miktarı hakkında kaleme alınan talimatın şurayı devletçe tetkik edilmekte olduğunu bundan ikdam gazeteler yazmıştı. Alınan malumata nazaran bu gibi ipek fabrikalarında istihdam edilen amelenin saati mesailer tahdit edilerek diğer amelenin nazari dikkate alınmaması muvafık olmayacağı gibi daha henüz devri terakkiye girmekte olan bir memlekette saati mesainin tahdidi halinde memleketin ahvali iktisadiyesi rehnedar olacağından bunun kabulü muvafık görülmemiştir. Yalnız hizmeti umumiyede istihdam edilen ameleden gayri olan işçilerin muhafazayı hukuku için ayrıca bir nizam vazı fabrikalarda ...sabi ve ...her güne tehlike ve muhatara ve uygunsuzluklardan vikayesi için icap eden tedavir nizamiyenin ittihazı lüzum geleceğinin icap edenlere tebliği kararlaştırılmıştır.

#### **İştirak**

Henüz seni buluşa vasıl olmamış sabi ve murahık amele için hususi bir nizamname bu da onlar hakkında vakıayı mahut olan bazı uygunsuzlukları önünü almak içindir. Demek oluyor ki zavallı ameleği günde 15 16 saat çalıştırıp hukuku sayanelerini bütün manasıyla gasteden fabrikatörler bu defada hak ve adaletten geribatlarını tahlis ettiler. Bundan anlaşılıyor ki ameleği 24 saat mütemediyen bilakaydı şart çalıştıracak olsalar hükümet onların hukukunu müdafaa etmeyecektir.

Memleketimizde henüz fabrikalar tesis etmemiş hayatı amele yok binaen aleyh saati mesainin tayini pek abes düşecek ...amele hakkında tanzimi mukarrer olan nizamnamede bu hususun meskutane bırakmak isteniliyor. Bu neden? Acaba memleketimiz ile nihaye amelesiz fabrikasız mı kalacak veyahut Elyevm taşranın müteaddit mahallerinde tesis ve inşa edilmiş olan ipek un tuğla kereste pabrikaları fabrikadan madut değil midirler? Bursa'da adapazarında bağçehan'da İzmit'de müteaddit ipek fabrikaları var. Yalnız bursa FABRİKALARINDA ÇALIŞAN 5000 kız amelenin feryat ve figanlarını hukuku sayane ve insaniyelerini gasp eden fabrikatörlere karşı şikayetlerini geçenlerde gazete de okundu. Sabahın saat dokuzundan öbür akşamın saat birine kadar 16 saat mütemediyen çalışıp'da yevmiye ancak 2 3 kuruş kazanmak acaba bu hak mıdır? Eğer hak ise bizde bunun menbağı hangi dimağdan sadun etti? Biz ne kavanini mevzua ve ne de kavanini tabiyede buna mümasil haklara tesadüf etmiyoruz. Her memlekette ister müterakki olsun ister mütedini az çok amele hayatı vardır. zira amelesiz bir memleket tasavvur olunmaz her yerde erbabi mesai var. Şimendifer kumpanyaları nezdinde çiftliklerde bağlarda bahçelerde fabrikalarda çalışanlara ne isim vermeli hepsine de memur mu demek lazım gelir? Azına yapan çoğunu da yapar. Azına yapmayan çoğuna hiç yapmaz. Şurayı devlet heyeti muhteremesi bu hususu arz ve amik nazarı tetkik ve tatbikattan geçirip



adilane bir kara verecek olursa ameleyi müntezar bırakmış ve zavallı ameleye kızların gözyaşlarını silmiş olur. Zira onlarda insan oğlu onlarda Allahın kuludurlar. Onlarda istirahatete muhtaçtır. Onlarında kendilerine göre ...hususiyeyi hayatiyesi vardır. nihayet ve nihayet onlarda hukuku insaniye ye maliktirler. Şurayı devlet heyeti muhteremesinin bu kararı elbette zavallı ameleye için bir darbeyi gayri müterekabedir. Acaba nafia nezareti bu karara ser feru edecek mi?

### **Muhtekirler Hakkında / İştirak**

Medarı maişetlerini münhasıran ziraattan istihsal eden Erzurum vilayeti ahaliyi ziraaiyesini bazı muhtekirler ile murabahacıların %9 dan ziyade faiz ile istikrazda bulunmaları ihtiyaçlarını tecdit etmekte olduğundan ve bu babda tertibi mücahede medar olacak bir maddeyi kanuniye bulunmadığından bahisle bu mahzuru muhzırın defî için kavanini cezaiye ye mael tatbik olacak bazı mevadın ithal ve ilavesi dâhiliye nezaretinden makamı aidine işar kırılmıştır.

#### **İştirak**

Memaliki Osmaniye de ziraatın mahvına, erbabı ziraatın perişaniyesine sebep olan istibdattan maada bu merhametsiz muhtekir ve murabahacıların senelerden beri icra ede gelmekte oldukları haksızlık ve mezalimi nazari dikkate aldığımız takdirde tüylerimiz ürper. Biz sükût edelim zavallı fakir rençper söylesin neler neler acaba nakil ve hikâye edecek.

Bir liraya mukabil mahsul zamanında cebren beş altı lira alarak bedbaht rençperin bir sene zarfında karlara fırtınalara dehşetli rüzgârlara güneşin yakıcı şuaatına karşı sabahtan akşama kadar çalışa, çalışa nihayet yetiştirmiş olduğu mahsule bakarak geniş bir nefes alacak ve yüzü biraz gülecek iken bir de merhametsiz gaddar muhtekir başı üzerine dikilir kalır. Merhamet yahu! Hiç olmazsa birkaç gün semere i sayı ve gayretimi görerek işkencelerimi dertlerimi çekmiş olduğum hin ve meşakkati unutayım. Hayır! Ben sana lira vermişim! İşte zehir efsun bir söz ki bedbaht rençperin kanını damarlarında kurutur. Tekrar sefalet başlayacak bir lira vermiş mukabilinde on liralık mahsulünü kaldırmak ister bu kaldırmak gali sirkattir. Gasptır. Yarın öbür gün kış kıyamette bu sefil adam maişetini ne suretle tedarik edecek kimin umurunda varsın gebersin ben kendi paramı almaya bakarım.

Hal bu merkezde iken erbabı ziraat nasıl temin refah edebilir? Bu memlekette ziraat nasıl terki eder? Maişetini sayını varını yoğunu muhtekirin yedi kahrına teslim etmek mecburiyetinde olan rençper nasıl alet ve edevat tedarik edebilir? Kavanini cezaiye de bu bapta mael tatbik olan mevadı maksada yani muhtekirin kahrına kifayet etmezse? Yeni kavanin yeni bir nizamname vaz ve tanzim edilmeyecek mi? İşte bahar geldi. Yarın öbür gün hasat zamanında gelecek muhtekir nema fi elsabık bir lirasına mukabil zavallı rençperin on liralık mahsulünü semere i say ve gayretini gasp edecek Dâhiliye nazırı Talat Bey Efendi hazretlerini bu noktayı nazarı dikkate alıp lazım gelen evamirin itasına şataban olması şayanı şükrandır. Lakin daha başka tedavir ittihaz buyrulacak olursa erbabı ziraat kendisine ebediyen müntezar kalacaktır.

### **İzmit Tersanesinde Amele**

Tersaneden satılan eski gemiler sökülme üzere İzmit tersanesine nakledilmişti. Bunları sökmek üzere İstanbul'dan bir takım amelede oraya götürülmüştür. Hâlbuki gemileri satın alanlar bunların feshi ameliyatı götürü olarak... Namında birine havale etmiş olduklarından İstanbul'dan giden bi çare ameleye... Altında esir ve sefil olmuşlardır. Adamcağızlar çalışıyorlar fakat gündeliklerinin ne olduğunu bilmiyorlar. Para isteyenlere... :- merak etmeyiniz paranız verilecektir diyor ve kendilerine bir meyhaneci bir otelci bir bakkal gösteriyor amelelere bir taraftan verecekleri paraları diğer taraftan bu vasıtalarla ellerinden tekrar toplayacaktır.

Şu şayeste i esef hale bahriye nezaretinde mani olacağına ve İzmit'teki amelenin muhafazayı hukukunu temin edeceğine ümit varız.